

Hind 60 marka

Nr. 1

Tallinn, November

1924

EKRAAN

FILMIASJANDUSE ERIAJAKIRI

HANS LAUTER Estonia teatrist, **KALJO** noore pääliku osas „MINEVIKU VARJUDES“ „Eesti National Filmi“ poolt lavastud esimeses Eesti filmi draamas. **ESIETENDUSEL** detsembri algul kinoteater „Rekordis“

Filmiasjanduse eriajakiri

„EKRAAN“

tahab olla kõikidele kinoskäijatele, filmi ja ekraani armastajatele isikutele juhiks ja häälekandjaks.

Kõik küsimused, mis seotud kinoasjandusega, leiavad ajakirjas „EKRAAN“ erapooletud vastuvõttu ja asjatundlikku selgitust.

„EKRAAN“ seab oma ülesandeks ühendada kõiki Eestis kinoalal tegutsevaid isikuid, olles nende häälekandjaks, rõõmude ja murede valgustajaks.

„EKRAAN'ile“ on oma kaastööd lubanud ja ka annud paljud, meil kino alal tuntud isikud. Kuid ka väljamaalt on „EKRAAN'il“ lootus kaastöölisi saada. Kuna juba 1-sest numbrist peale meile ligemas naaberriigis kaastööline olemas.

„EKRAAN“ seab omale ülesandeks lugijaid kinoeeskavade üle otsustada aidata.

„EKRAAN“ ilmub kord kuus.

„EKRAAN'i“ üksiku numbri hind on 60 marka.

Kuulutustel, mis „EKRAAN'is“ ilmuvad, on kinoskäijate kohta otsustav mõju.

Lugege ja kuulutage kõik „EKRAAN'is“.

**„EKRAAN'i“ toimetuse ja talituse aadress:
Tallinnas, Merepuiestee 15, krt. 11.**

Tel. 14-85.

Eesti National Filmi

naljafilm

„Õnnelik korterikriisi lahendus“

2. osas,

peaosas

Edi Pütsepp'aga, pr. Olga Lievonen'i,
härra K. Raag'i, pr. O. Holts'i ja teiste
kaastegevusel.

Meie pailapse Volly Kuhlbas'i osavõttel.

Siin näeme kuidas nupukas mees kusagil
ega kunagi hätta ei jää.

Vaadake, võrrelge ja otsustage, kas meie
trikkimeister pole oma väljamaa ameti-
vendadega ühel kõrgusel ja kas ta neist
koguni mitte üle pole.

Film jookseb detsembri alguses ühes filmidraama

„Mineviku Varjud'ega“

Kinoteater „REKORD'is“

Täieline Eesti eeskava.

Eesti National Film, filmide tööstus, Kino Studio,
Tallinnas, Merepuiesteel nr. 15, k. 11. Tel. 14-85.

Eesti National Film

Ligemal ajal jookseb

Kinoteater „REKORDIS“

esimene Eesti suurfilm filmidraama

„MINEVIKU VARJUD“

6. suures osas, peaosades kuulsad artistid
Hans Lauter, Eduard Türk, Klaara Kruus,
Ella Silber, Voldemar Toffer, Eduard Ruttoff,
Hans Jõgi, Mihkel Lepper, Aleksander
Lummer, Voldemar Step ja teised.

Seda filmi peavad kõik nägema — algusest lõpuni kütkestav kaasakiskuv tegevus, suurepäralised maastikud kodumaalt — kõiki huvitav sisu, eestlaste võitlus enam kui 600 aastat tagasi oma maa ja rahva vabaduse eest — armastus ja kosimine vana eestlaste juures — rahvapidud ja nõukogud — mehe ja naise truudus — vanaaegsed riided ja kombed — nõiad ja preestrid — ohverdamine ja selgelt nägemine — kõike seda näeme selles filmis, nagu elaksime ise sel ajal.

✻ Jälgige reklaami ✻

Aega ja raha kaotada, võib tagasi võita, seda filmiteost mitte näha, on osa meist ja meie ajaloost kaotatud.

EESTI NATIONAL FILM,

filmide tööstus. Kino Studio

Tallinnas, Merepuiesteel nr. 15, k. 11.

Tel. 14-85.

EKRAAN

FILMIASJANDUSE ERIAJAKIRI

Vastutav toimetaja **Voldemar Päts**
Väljaandja **Ernst Seim**
Toimetus ja talitus
Tallinnas, Merepuiestee Nr. 15, k. 11
Tel. 14-85

Toimetusele saadetavad käsikirjad saadetakse tagasi ainult vastaval sooviavaldusel ja kui vastav arv postmarke ligi pandud on. Igasugustel järelepärimistel toimetuselt ehk talituselt tuleb vastuse tarvis 2 kordne posti saatekulu postmarkides ligi panna. Kuulutuste hinnad kokkulepel.

ILMUB KORD KUUS

Nr. 1

Tallinn, November

Aastakäik 1924

Meie lugejatele.

Filmi eriajakiri „**Ekraan**“ ilmub eriti kriitilisel ajal. Ajal, kus isegi vanemad ajakirjad oma olukorda äärmiselt raskeks loevad . . .

Nii mõnigi raputab pead küsides, mis õigustab praegu uue ajakirja väljaandmisele, kas julgeme loota, et tehtavad kulud saavad tasutud? Ei tea! kuid julgete päralt on maailm ja pealegi on ju kõige kallim alati viletsuste ja hädade läbi saavutatud tagajärg — tagajärg, mis kätte võideldud kibedas heitluses olemasolu eest . . .

Meie kinoskäijate pere on suur. Nende huvidele vastavalt kaitseks pole seni, mahaarvatud ajalehtede kuulutused, kellegi poolt midagi öeldud. See üksi õigustab juba ilmumise. Kuid võtame veel arvesse meie noore ärkava filmitööstuse ja kinostuudio — kellel hädatarvilik oma häälekandja. Võtame kinod, nende hääde ja halvade külgedega ja kõik kokku on siin määratu suur tegevusala. Ohverdab ju meie seltskond suure hulga oma vabast ajast hõlpsalt kättesaadavale kinole, kahtlemata tahetakse olla sellest ka siis enam informeeritud kui seni. Nii on meil suur kohus täita, laialise tööväljaga. — Kinoskäijate perele tahame olla aga juhiks selles praegu valitsevas kinoeeskavade paabelis.

Omalt poolt julgeme loota lugejatelt lahket vastuvõttu — see oleks parem alus meie oletuste kinnituseks. Soovime, et lugejad meiega rohket mõtete vahetust algaks, mis meid mõlemaid lähendaks ja ajakirja just seda lubaks pakkuda, mille üle kõige enam huvi tuntakse.

Toimetus ja talitus.

Uuel leheküljel.

Igaüks, kes sulle kätte võtab, on kaaluma pidanud, kui palju õigustatud on kõik see, mis uuel leheküljel avaldada tahetakse, millele eluõigust nõutakse. Soovid ja püüded võivad ausad ja kõrged olla, neid leidub elus niikaua, kui inimkond elab! Tahtmine uut ja algupäralist pakkuda on loomulik, mida paljud täita tahaksid. Sagedasti ripub aga kõik ümbrusest ja seltskonnast, taimelavast ja kandepinnast, sellest alusest, mille peale on ettevõtte rajatud. — Ajakiri „Ekraan“, mis võib ja peab ta lugejale pakkuma?

Filmi ja kino vastu ei ole inimesed igakord õig-

toiduks pakuti. Mingisugune suur nägemata võim juhtis kino ekraanil kõikide pilgud igasuguse autoriteedi mahategemisele, rikaste ja võimsate elumaitsemisele, võimukandjate ülekohtu tegudele jne. — Nii kasvatati rahvahulkasid revolutsioonile, mässule. Selleks kasutati kino. Sõdurite ja tööliste hulga ümberkasvatamiseks. . . Tähendab: kino oli laia masse ajaleht, lugemiseraamat ja hallikarja kasvataja.

Aga seda teed võib teisiti kasutada: kontrolleerida, et ekraanile ei pääse kõik see, mis inimesi allamäge viib, vaid mis neid elus kõrgemale kannab, mis nende

Joh. Kuisk'i foto.

KALJO ja UNO SÕPRUSVANNE. Eelplaaniil hrad H. LAUTER ja E. TÜRK.
Kuivaku varem kui turvas mu parem käsi, kui kaasvõitlejaid ei avita. „Mineviku varjudes“.

ased ja erapooletud. Ühed ülistavad kinot, tõstavad kõrgeks ta kunstilist ja hariduslist külge. Teised vannuvad kinot kõige kurja juureks, filmiloheks, kõlblise elukorra langetajaks ja labaseks. Kus tuld, seal ka suitsu! Kino ekraani abil võib otsata palju ära teha, võib elutasapinda tõsta, või seltskonda ja laialist rahva hulka langetamisele ja isegi revolutsiooni teele kasvatada. Esiolgu võib sarnane oletamine liialdusena paista, kuid ta on õige.

Tuletage meelde neid kinofilme, mis enne läbielatut revolutsiooni laiale hulgale Venemaal, pealinna-

ilukunsti isamaalist ja rahvuslist tunnet kasvatav. Mis võrsuva noorepõlve hinges, keda võnkuvates sihtides kasvatatud—jälle kodumaalised viisid helisema paneks. . . Meil on hulgakene kinosid, meil on paljudes koolides kino aparaadid. Neid on tarvis kasutada. Vaja seda luua ja pakkuda, mis meil nagu õhk tarvilik. Millest meil iseäranis kasvav noorsugu hingeliselt osavõtma peaks, et mitte lämbuda. Neid sihtisid osaltki täita, on aus ja tänuväärne ülesanne, mis meie „Ekraanile“ elu õiguse kindlustab. . .

See on kasvatus väljaspool kooli.

Mitte kõik ei lähe selle peale välja, et ainult kõmu teha ja markasid koguda! . . . Eesti õnneks või õnnetuseks leidub veel sügavsilmalisi, mõni kord küll õrna tundega tiivustet kodanikke, kes kõrgemale ja kaugemale püüavad. . . Mõnigi sadab maha, mõnigi põleb läbi — mis sellest, on aade puhas ja õige, tulevad teised võimsamad, kes tööd jätkavad, kes sealt edasi ehitavad, kuhu ta pooleli on jäänud. . . Kõik, mis alguses ainult möödaminnes tumeda märkusena, kui poolesõnaga öeldud, edasipüüdjatel enestelgi selge ei olnud, saab elavaks ja arusaadavaks ajajooksul, kui inimesed asja sisse on süvenenud.

On räägitud filmi tööstusest — ekraani kunstist — ja ta peab tõsine kunst olema, ta peab eneses rahvuslist algupära kandma, kui ennast haritud rahvastele esitada tahame. Ainult reklaamiga ei jõua meie kuigi kaugemale, teised võimsamad rõhuvad peagi alla — „oma ja enese,“ mitte ainult realselt ja kuival võetud, vaid kunsti õhkpinnalt, mis iluõistelt juhitud, olgu aluseks, mille peale ehitada tuleb. Olgu võõrsilt võetud ka palju, mis aus ja kaunis, leidku avalduse võimalust „Ekraani“ lehekülgedel, mis lugejale kino alal tarvilikuks juhiks ja peegliks tahab olla.

Toimetus.

Ilusaim Eesti naine.

Oma isa, Trooja kuninga Priamose karja hoides, nägi kord Paris, puhates puu all, suure kiirusega liginevat valget pilve, milles pea ära tundis tiivustatud hobustest veevata hiilgava kuldse sõiduriista. Tema ligidalt maanduvast huvitavast sõiduriistast astusid välja kolm jumalannat, keda noormees hästi tundis, sest ta oli sagedasti neile ohverdanud nende tempelites. Tema ees seisid võimu diadeemi kandev taeva jumalanna Hera, kiivriga peas ja ümbritsetud jumaliku tarkuse ning sõjalise hiilgusega Pallas-Athenast ja kütkestav õitsvas ilus, Aphroditest.

Nende ees käis jumalate käskjal Hermes, kes seletas imestanud karjusele jumalannate ilmumise põhjust. Teisel pool merd peetud merijumala kuninglikke pulmi, millest osavõtma oli kutsutud kõik jumalad peale tüli ja vaenu jumalanna. Selle eest viskas ta koosviibijate hulka kuldõuna pealkirjaga „kõige ilusamale“. Et kuldset vilja kolm ülemat jumalannat igäüks endale nõudis, kutsuti tüli lahendajaks Zeus. Kuid Zeus juhatas kohtunikuks kuninglikku karjast Troojas, kui erilist naiseilu tundjat. Paris rõõmustas ettepaneku üle, mis

Joh. Kuisk'i foto.

Pr. KLAARA KRUUS — Laine osas — „Mineviku varjudes“.

talle võimaldas näha kõige ilusamat, mis leidub taevas ja maa peal. Kuid asja paha külg, mida hästi tundis elatanud Olümpia Zeus, nimelt naiselik edevus ja auahnus, millest pole vabad isegi jumalannad, oli kogemusteta nooremehele tundmata.

Kõrged külalised kiirustasid teda otsustamisele: Hera töötas talle rikkust ja valitsust Aasia üle, Pallas tarkust ja sõjalist kuulsust, mis varju jätkaks kõik maailma kangelasid, Afrodite aga lubas anda talle naise, kes oma kenadusega kõigi surelikkude seast kõige enam sarnaneb temale.

Kuninglik karjus, kes juba enam kui üks kord oli mõtelnud naisevõtmise peale, leidis viimase ettepaneku kõige sobivama oma salajate soovidega, ning andis kuldse õuna armu ja ilu jumalannale.

Ta ei aivanud oma sammu tagajärge, mis hiljem maksis tema elu, tõi sõja ja hävituse kodumaale ja isalinnale, viis surma tema perekonna ja vana kuninga ning hulga Kreeka kangelasi.

Missugust osa etendab naiseilu igapäevases elus, kunstis, poliitikas ehk ajaloos, tohiks olla küllalt tuttav. Naisterahva ilu on väga hell asi ja samuti kui Parisel

ja Troojal võib kergesti juhtuda igal teisel, kes julgeb seda arvustada või ühe ilu eelistada teisest. Sedasama pidi ka meil üle elama „Estonia Film“, kes läinud aastal korraldas esimese Eesti iluduse võistluse — oma erialale vastavalt — kinofilmil. Katse sai meil omast kohast suursündmuseks ja löi laineid. Mõned lugupeetud ajalehemehed, kes harilikult õige hästi suudavad endi rahu alal hoida, sattusid täiesti tasakaalust välja, väljendasid endi arvamisi väga ebakorrektselt ilma vähemagi asjatundmiseta ning põhjendamata seisukohast. Riiklise abirahaga „kunstitempel“ viis iluduse võistluse näitelavale, ilmusid karrikatuurid ja loodi isegi sellekohane filmjant. Ainult üks kunstnik julges ettevõtet kiitvalt nimetada, ja see oli meie ainus kunstnik, kes tegemist teeb akti maalimisega.

Mujal maailmas pole iluduse võistlused haruldased, neid korraldatakse väga sagedasti ja mitmet viisi. Vahel seatakse tingimisteks või ideaaliks kas maksivad normid või mõni klassiline eeskuju, näit. Milano Venus, ja võitjaks jääb see, kes kõige enam sarnaneb ideaaleeskujule. Sagedasti korraldatakse võistlusi sissesaadetud piltide järele; film teeb seda filmil ja kinoekraanil. Kui ei soovita käia kindla ilu-ideaali järele, või pole see võimalik, siis jäetakse otsustajaks seltskonna maitse.

Mõisted ilu üle pole ühesugused, iseäranis veel naise ilu suhtes. Teoreetiliselt peaks oletama, et tõu või rahva iluduse ideaal kehastub selles, kelles ühinevad kõik selle tõu paremad omadused ja iseäraldused kõrgemas täiuses. Kas see oletus tegelikule elule vastab, tuleb tähele panna ja võrrelda, kuidas hindavad mehed naise ilu, kuidas naised ise loodavad kõige ilusamad olla, kuidas kunstnikud naist kujutavad ja luuletajad temast laulavad.

Eesti naise iluduse ideaali ei ole seni üldisemalt ja kindlamalt kujutatud. Tuntud antropoloog prof. dr. C. H. Stratz Haagist, kes selle aine üle palju kirjutanud (näit. „Die Schönheit des weiblichen Körpers“, „Die Frauen auf Java“, „Die Frauenkleidung“, „Die Körperformen in Kunst und Leben der Japaner“, „Die Rassenschönheit des Weibes“ ja kellel üldse palju sellekohast materjaali tarvitada olnud, muuseumis ka ise Eestis käinud, kirjutab oma viimaseks nimetatud raamatuse muuseumis ka Eesti naise üle järgmist:

„Kui lühikesel suviajal päike merde vajub, voolab Tallinna ümbruses mehi, naisi ja lapsi madalale liivasele Soomelahe rannale suplema. Vaese dvorniku räpane ülikond langeb ja nähtavale tuleb noor Apollo, ning hallidest räbalatest vabaneb Nymphi sale ja valge keha. Usud end asetatud kuldse ajajärku või ammu kadunud Jumalate ilma, kes kord Kreekas asusid. Ilu-

sad naised ja neiud seisavad seal nii loomulikult ja vabalt, nagu poleks nende toredad kehavormid veel kunagi riiete koormat kannud. Kui unenägu mõnest kaunimast ilmast liiguvad need kujud ikka vahelduvalt gruppides, hüpates, joostes, vees sulistades või puhtal valgel liival puhates. Kuid päikese viimaste kiirtega kaovad valendavad kehad ning üksteise järele ruttavad hallid kogud läbi algava öö tagasi igapäisesse ellu. Seal eestlaste juures valitseb Põhja tõug, ainult vähe Mongooli elementi on juurde liitunud.“

Edasi asub autor temale Riiasaadetud noore Eesti naisterahva pildi ning kehavormide kirjeldusele: „Tütarlaps on 25 aastat vana, 153 sm. pikk, kehapiikkus on 7,5 peapikkust. Proportsioonid on normaalsed, peale säärt väikse lühelduse. Selle keha paremused, kenadused, on ümargused õlad, sale keskpaik, laiad niuded, kõrged, hästi vormitud rinnad, sirged, musklist kehaliikmed, väiksed käed ja jalad, väike madal naba, seljavaates pinna ja ristluude hea musklimäng, rikkalik tumeblond juuks ja valge nahk.“

Näojooned on korralikud, ilma valjuid ilunõudeid rahuldamata. Olgu nimetatud veel valge tõu iseäralik omadus — rikkalik kehakarv. Puudused on liig tusedad, tursunud sääred, võrreldes pealmiskehaga.“

V. Ridala on kirjutanud pikema töö tõuküsimuse üle, kus käsitab pikemalt ja üksikasjaliselt eestlaste tõutunnuseid teaduslike andmete põhjal. Kuid eesti naise jumaldatava ideaaltüübi kohta puudub veel üldiselt väljakujunenud vaatekoht. Kokkuvõttes muinasvarast, rahvalauludest, kirjandusest ja kunstist võiksid väga huvitavad olla, kuid ka iluduse võistluste korraldamine võib selle küsimuse lahendamisel tähtsalt kaasa aidata. Küsimus on väga huvitav, õpetlik, meile endi tundmiseks ülitähtselt ja oleks soovitatav, et võistlusi korraldataks.

„Estonia filmi“ esimesele iluduse võistlusele olid saatnud oma pildid üle pooleteisesaja naisterahva, igaüks kaks pilti. Jury vaatas pildid läbi, hinnates iga üksikut iseseisvalt numbritega 1—5. Sedamööda enam häält saanud 75 osavõtjat filmi ja demonstreeriti kolmes grupis; lõpuvõistlusele pääsesid 12 osavõtjat. Et jury arvamine publiku omaga kokku käis, tõendab asjaolu, et lõpuvõistluse esimeste auhindade saajad ka jury poolt kõige paremate numbritega hinnati. Ka võitja vastab nõuetele, mis meil laialisemalt eelistatakse, — sihvakas blond.

Lõpukokkuvõttes peab tähendama, et võistluse korraldajad asja tõsiselt võtsid ja silmanähtavalt kõrgemal seisid, kui nende arvustajad.

P.

Detsembri algul lähme „Rekordi“ Eesti suurfilmi „Mineviku varjud“ vaatama.

„Mineviku varjud“

(Esimene Eesti suurfilm)

Kui XIII. ja XIV. aastasaja saatuslikkudele päevadele lähemale astuda, siis näeksime, kuidas vaba Eesti võitlusi peab oma olemise eest, kuidas selajal arvukam, suurem rahvas Baltimaal pealetungivate rüütlite-mõõgavendadega, kes ennast lossides ja kantsides kindlustanud, veriseid lahinguid lööb ja visalt oma vabadust kaitseb . . .

Lossides, kindlate kivimüüride varjul, laine tab omapärane keskaja võimukandjate mõnus elu. Siin on valgust ja varju — õitsevat ilu ning viinakeldri vilu, idüllilist tuvide söötmist ning vangikeldris risti ja mõõga abil uhke pagana Uno meelesparandusele manitsust. — Ei mõista hinnata Uno munga ettepanekut teda ristida; ta tarvitab esimest juhust, kus ta teejuhina rüütlitega metsas viibib, vabastada noa abil ennast köidikutest, et oma rahva seltsi rüütlite leerist põgeneda. Rüütlid, kes lossi komtuuri, Eulenbergi, poolt said naabri — Kolluri kantsi ülemale abiväeks saadetud, kaotavad tee sihi ja eksivad

seni metsa padrikus, kuni neid juhused Eesti pööripäeva piduliste peale toob. Pööripäeva pidult röövivad rüütlid ühes nende juhi Gerhardtiga, noore pääliku Kaljo mõrsja — Laine, sellest algab isikline kokkupõrge ning võitlus rahvamaleva ja rüütlite vahel.

Olev, endine rahvajuht, on vana, nõder ja oma silmanägemise kaotanud. Käsutatakse kokku „maja“ nõupidamine. Valitakse uus juht ja vannutakse truudust ja sõnakuulmist noorele maleva juhile Kaljole.

Mitmesugused tunded valdavad Kaljot. Noor

Joh. Kuisk'i foto.

tekinud armastus meeldiva Laine vastu, ja kohuse-tunne rahvajuhina tema õiguste eest võidelda. Abiotsides pöörab Kaljo Taara targa poole, kes teda rahustab ja rahvapidul, peale ohvritoomist, tema saatuse mõrsjapärjaga märgib.

Jõuab kätte pööripäev, tähtpäev, kus ohvrid ja tänuandeid Taeva-Isale, targa kaasabil tuuakse. Annetatakse lahke käega, leiba ja lilla, mida ohvri kivile kantakse . . . Tark palvetab; tõuseb ohvrisuits; kerkiavad tuled puuriitadel; leegitsevad haokuhjad pidutseva noorrahva hulgas; kostab pill, mäng ja naljatused, mis metsalagendikul aset on leidnud. Lõbutseb noor ja vana . . .

Huiked ja laul kostavad kaugele metsa tihnikusse, kust äraeksinud rüüt-

lite salk hääle järele, nägemata pidutsejatele, läheneb. . .

Järgneb teistkordne Uno vangistus ja Kaljo mõrsja Laine röövimine. Kaljo õde Virve jälgib põgenejaid rüütlid nende laagrini, et Unot vabastada ja omastele teateid muretseda. —

Herra EDUARD TÜRK (Draamateatrist) — Uno osas — „Mineviku varjudes.“

Rüütleid on jõe kaldal nähtud. Otsitakse maleva-juhti Kaljot, kellele asja seisukorrast teatatakse. Küsitakse nõu targalt, peetakse maleva koosolekut, vannutakse truudust ja arutatakse katseid sõjakäigu võimalikkude tagajärgede kohta. Jälgitakse ärapõgenenud rüütli, töötatakse neile surma ja nuhtlust vägivaldse röökäigu eest.

Koidab hommik, rüütli asuvad metsas laagris. Uno pääseb Virve abil köidikutest ja põgeneb rüütli mantlis. Läheneb Kaljo oma malevaga, kohtab Unot, kes vaenlaste laagri kohast teatab, kus viibib vangistatud Laine. Sõlmitakse truudusleping. Pealetungiks jaotatakse maleva osadesse. Puhub sõjasarv, algab võitlus röövrüütlitega elu ja surma peale. Langeb võitluses vahva Uno ja teised. Rüütli on võidetud. Salga juht rüütli Gerhardt ja munk püüavad ühes röövitud Lainega,

saatusliku mõrsjaga, võitlejate hulgast kaugemale põgeneda. Kaljo ei lase aga põgenejaid silmist. Surma kuristikul mere kaldal, käsitsi võitluses langeb rüütli, vabaneb rahvajuhi saatus, Laine . . . Algab uus elu täis noori lootusi ja õnne!

See on lühike sisu kokkuvõte, mida kiires tempos näitelinal meie silmi eest ülielavates kogudes näeme mööda ruttavat.

Lavastajad on oma võimaliku teinud, kunstnikud parema annud, näitlejad kõige hingega kaasa elanud — selle tulemusena näeme tükikese meie esivanemate elust — täis võitlusi, täis vabadust — kartust selle kaotuse üle ja murekorte mõtlevatel otsaesistel, küsimusega: „mis tuleb, mis saab?“

N. Päts.

Kinofilmide sõnaline lavastus (Scenaarium).

Mõte ja sõna, — nii tähtsad on need tegurid, et ilma nendeta poleks inimsugu kultuuri olemas.

Raske on lihtsalt ettekujutada, mis võiks ilma loova mõttega elus sündida, sest ta on iga ilmutuse aluseks ja mõõdupuuks.

Ka kino kirju piltide panoraam, kus kujud liigutuste läbi peavad mõtet ja kõnet väljendama, ei saa ilma nendeta tegutseda.

Esiolgu, kui asi veel uudiseks oli, siis lavastas kino kõike, mis ette juhtus. Tekkis mulje, nagu oleks ülevõtte aparaat nooremehe kätte sattunud, kes seda, mis aga ette juhtus, püüdis väljendada, kaalumise ja otsustamiseta, kui palju ühel või teisel ülevõttel sisu ning tähtsust on.

Kasutades tehnikat, toimiti sagedasti plaanita, juhusliselt — oli see tuvide söötmine Markuse platsil Venedigus, — või kuu valgelt lootsiku sõit Bosporuses, Konstantinopoli läheduses. Esiolgu näitas sarnaste katkete ja kavandite ettetoimine suurele hulgale huvitav küllalt

Joh. Kuisk'i foto.

Pr. ELLY SILBER — Virve osas — „Mineviku varjudes“.

olevat, — võis karta ja arvata, et kino ei suudagi kunsti lumiste kõrguste poole tungida, vaid saab laada pildinäituste — panoraamide poolvennaks.

Aeg on arutust toonud — maailma suurvaimude Homeruse, Dante, Shakespeare ja paljude teiste lugulaulud ning näitemängud on kino abil lavastatud ja praeguse inim põlvele elavaks saanud.

Paljud võivad arvata, et suurte kunstnikkude kirjatööde ümberloomine lihtne asi on. Kino eriala tundjad teavad aga, et kinol oma keel ja stiil on, mis kunstniku algupära tööst palju lahku läheb.

Kinofilmide sõnaline lavastus — scenaarium — on kunstikirjatöö sõnaline ümberpanek kino ekraani jaoks. Väärtuslisem kirjatöö võib arusaamatuks jääda, kui tema mitte kohaselt ei ole

okino ekraani nõuetele ümbertöötatud. Kinol peab omapärane keel olema. Keele abil püütakse mõjuda inimese peaju tegevuse kohta: ergutada mõttekujutust, tekitada uusi muljendid ja kujusid välisest ilmast.

no lüüdi osavusel havalüüq tuulilüüfi

Joh. Kuisk'i foto.

Rahvavanem Olev — hra V. TOFFER (Draama teater)
„Mineviku varjudes.“

Kui kirjandusline toode mõjub keeliselult lugeja peale; suusõnaline jutustus kuulmise näärmete abil, siis mõjub kino näiliselt, tema sõnad ja keel on ekraanil möödunud kujutuste rida, mis peaaegu tegevust ei koorma. Elav kiire muljete vahetus, kino ekraanil veerevast pildikangast, ei väsita sedavõrd pealtvaatajaid, kui asjata viivitus, või seisak tegevuses.

Võrreldes kino keelt elava kõnega, või kirjakeelega, torkab silma, kui tähtis on kino ettekande edasiandmises, et kujutustele vastavad sõnad, väljendused, just tarvilises järjekorras oleks paigutatud, mis autori aateid ja vaateid pealtvaatajatele moonutamata edasi annaks.

Kino sõnalise kava lavastaja peab olema sedavõrd osav keeletark, et ta täielikult kirjanduse kui ka kino keele peensusi, nende võimu ja nõrkusi tunneks.

Mis kino lavastuse ülesande väljatöötamisesse puutub, siis töötatakse siin koguni teisel alusel, mitte nõnda kui ainet esitaks näite- või jutukirjanik. Sest sagedasti ei tule kirjanduslised nõrkused kinofilmil

nähtavalegi, kuna kirjandusliselt ebaõnnestanult välja-töötatud tüüpilised kujud libisevad ekraani tasapinnal kõrval varjadena.

Mida pikemad pealkirjad ja mida rohkem neid kinoteoses leidub, seda nõrgem on kino scenarium. Pildid ja rohked allkirjad võivad tekitada mulje oskuse kaunistatud raamatust. On keegi hoolega kirjatöö läbilugenud, siis tekkib tema vaimusilmis elav kujutus läbielatust, aga võõrsilt ja oskuse laenatud pildid kirjatöös katkestavad üleüldist muljet ja ei rahulda nau-tijat. Ise lugu on lasteraamatutega, kus pildistus tarvi-likuks peetakse.

Kinofilmil tegevus peab ekraanil sedavõrd paen-duv ja järjekindel olema, et vaatleja allkirjata võib tegelastele sõnu suhu panna, mida ta ekraanilt nagu kuuleks. Ilmuvad nüüd vaatleja pilgu ette korduvalt veel kirjasõnad, siis on ühtlane mulje hävi-nenud. Halvem on lugu, kui lavastaja pealkirjade va-ral tegevuse käiku tahab juhtida, aga kino kujudes ei oska väljendusi luua, mis etendust edasi kannaks. Nagu nõrk, osavuseta tõlk, tarvitab sarnane lavastaja

Joh. Kuisk'i foto.

Rahvavanem tütreaga — Olev ja Virve. Hra V. TOFFER
(Draama teater) ja Pr. E. SILBER, „Mineviku varjudes.“

Joh. Kuisk'i foto.

Rahvavanem lastega — pr. E. SILBER, hrad V. TOFFER ja H. LAUTER
„Mineviku varjudes.“

kasuta sõnu, mis asja ei selgita, vaid üldist muljet nõrgestab. Esitatud nõuete täitmine on arusaadav ja loomulik, kui tutvuneda tingimustega, missuguses olukorras mõnikord isegi paremad ja kuulsamad lavastajad, kus kõiksugu võimalused ja soodsused olemas, on sunnitud töötama.

Laialt tuntud Griffithi kaastööline Harri Karr kirjutab Ameerika ajalehes — „Los Angeles Times“ —: „Mõnikord on lavastuseks määratud kavad nii puudulikud ja äraoonutatud, et nad peaaegu igasuguse väärtuse on kaotanud. Teinekord on tuntud jutule jatkuks uus lõpp juure põimitud. Kui kaugele tihti minnakse, näitab kuulsa Poola-Negri esimene väljaastumine, mis Ameerikas peaaegu ebaõnnestus, lihtsalt sel põhjusel, et lavastatava tüüpilise „Belladonna“ kuju oli ümbermoonutanud salon-daamiks.

Populäärne „Näljaste südame“ autor nägi kord oma kirjatööd ekraanil nii äraoonutatult, et ta nagu laps, kibedaid pisaraid nuttis.

Harilikult püüavad lavastuse juhid enast sellega vabandada, et nad ei soovinud kareda tsensuri võimu alla sattuda. Tühi pettus. Ainuke tõsine põhjus kirjatööde lubamata labastamiseks on lavastajate harimatus, kes varem olnud mõni tähtsuseta näitleja, kaupleja, habemeajaja või paremal juhusel ajalehete kirjasaatja ehk kaastööline.“

Ilmakuulsus D. V. Griffith, kes palju lavastanud ning kelle töid, nagu „Kannatamatus — Rahvuse sündimine“ Ameerikas eeskujuks ja klassiliseks peetakse, avaldab raskeid nõudmisi sõnalise lavastuse ehk scenariumi kokkuseade kohta. Pidavat sündima isegi uus kinokirjanikkude liik, kelle väljatöötatud scenariumid kunstilisest ja tehnilisest küljest kõiki rahuldaks ja otsekohe lavastusele võivad tulla. Järjekult, iga andega kirjutatud romaanis või näitemängus on tähtis autori mõte ja loov vaim, millega lugejate hulk, kui ka ümbertöötajad peavad arvestama.

Et sarnaseid rahuldavaid sõnalavastusi saavutada, peab kino kirjanik suure andega ja laialiste teadmistega varustud isik olema. Siitamaale tuleb niisugust juhust erandiks pidada ja pole imestada, et lavastajad ning näitlejad neile esitatud scenariumisid täiendavad ja olude kohaselt ümber muudavad. Laiades hulkades ollakse arvamisel — ega sõnaline lavastuse kava-scenarium mõni kunstitöö pole, seda võida iga kirjaoskaja inimene kokkuseada. . .

Suurte võimaluste kodumaal — Ameerikas — on tekkinud terve rida õpeasutusi, kes reklaami abil kõiksugu õnnekütte kokku koguvad ja neile 10—15 dollari eest lubavad kunsti kätte õpetada, kuidas scenariume kirjutada, millega võimalik määratud summad teenida.

Pole siis kellegi ime, kui suured Ameerika filmi lavastajad nii rohkel arvul sõnalise lavastuse materjaliga varustatud on, et neid suured virnad kokku kogub. Igal filmiühisusel on oma kirjanikud, kes Uue Ilma kirjanduse turul ilmuvate uudiste järele valvavad ja sajad romaanid, näitemängud ja jutud filmimise otsustarbeks ümbertöötavad. On mõnel kirjatööl hea kuulsus ja loetakse seda laialt, siis ruttavad kinokirjani-

„Mineviku varjudes“

mängivad peaosas herrad

Jans Lauter, Eduard Tüirk

ja teised.

Joh. Kuisk'i foto.

Kaljo ja Laine — hra H. LAUTER ja Prl. K. KRUIUS.
„Mineviku varjud.“

kud, kes loodavad publikumi maitset tabada, nimetatud kirjatööd filmimise jaoks ümbertöötama.

Arukordadel on kirjanikkudele nende toodete lavastuse eest kuni sadatuhat dollarit maksetud; harilik maks on palju vähem, kokkuleppe järele.

Et võimalusi on kirjatöid filmi kunsti teenistusesse anda, siis leidub Ameerika kirjanikkude seas mõndagi meest, kes ühe silmaga lugeja publikumi, teisega aga filmi meistrite poole piilub. Kuid kahte jänest ei saa korraga lasta. On tööl kirjandusline väärtus, siis ei kõlba ta kinole; või kõlbab kino lavastuseks, ei ole tal aga kirjanduslist kaalu. Raske, võimatu, on ühes pildis õlivärvisid ja veevärve kombineerida, kokkukõla jääb saavutamata ja kauni pildi asemel näeb silm mingisugust inetust, mida äärmiselt revolutsiooniliseks kunstiks, nagu seda harrastatakse, võiks nimetada, kuid väärtust ja tulevikku niisugusel juhusel ei või olla. Nii on filmikunstis ka omad iseäraldused, millega arvestama peab scenariumi kirjutaja, lavastaja tehnika ja kunstiline maitse ja ilutunne. N. P.

Filmis

„Mineviku varjud“

näeme paremaid Eesti tõusvaid naistähti
prl. Klaara Kruusi ja pr. Ella Silberi.

Esimese Eesti suurfilmi „Mineviku varjud“ sündimine ja filmimine.

Joh. Kuisk'i foto.

Igal ajal on oma eelkäijad tundemärgid, mis kõik sennapoole viivad, kuhu korra välja jõutakse, nii oli ka Eesti filmi, sellega „Mineviku varjud“ tekkimisega. Esimeses Eesti Filmi Studios õppis suur hulk noori jõude, kuid Studio lagunes, ilma et enesest midagi välja kujutada suutis. Noortel oli kahju raisatud energiast ja rahast, astuti kokku ja peeti nõu — kas tõesti kõik peab lõppema sellega, et minnakse laiali ja lastakse sammal kasvada üle selle, mis hoolega õpitud. — Otsus oli — ei! Enam energilised asusid tööle, julgustades teisi, nii töö kui ka sõnaga, valiti välja stsenaarium, mille kirjutas üks eesvõitlejatest herra M. Lepper, asuti vanemate, herra Nikolai Päts, vilunud ja asjatundlikul juhtimisel selle lavalisele ümbertöötamisele, osade kätteõppimisele ja riiete muretsemisele. Juuli kuus

EESTI NATIONAL FILMI ALGATAJATE GRUPP. Seisavad: herrad J. Suits, J. Loop, M. Lepper ja V. Päts. Istuvad: prouad O. Lievonen ja E. Silber.

Joh. Kuisk'i foto.

Komtuur Konrad von Eulenberg „Mineviku varjudes“
hra M. LEPPER.

jõutakse sellega lõpule, tarvis asuda filmimisele, on ju ka viimane aeg, muidu tuleb peale sügise, jääb hiljaks ja selleks aastaks on tehtud töö asjata. Kuid — siin tuli üks määratu suur „kuid“... Keha oli valmis, kõik oli valmis, kuid puudus vaid raha veri soontes. . . Nii mitmelegi noorte algatusele on see „kuid“ saatuslikuks saanud, siin lõppes asi parem, küll mitte korraga, aga pika otsimise peale leiti isikud, kes nõus olid riskeerima, neid oli neli. Algatajate poolt esitati eelarve. Esimene „nelja“ koosolek, kus ka noorte esitajad olid, leidis aga, et selle eelarvega ei saa kaugele. Üks neljast arvas kohe, et vähemalt kahekordseks, kui mitte enam kordseks, tuleb tõsta see summa. Nagu pärastpoole selguski — tuli ikka ja ikka kasvatada seda eelarve algsummat veel ja veel kord. . . see „üks“ oli nõus ka neil juhtumistel, ikka ja ikka edasi löhkuma. . . — kuid tagasi asja juurde.

Raha oli koos, — plaan oli käes, ettevalmistused tehtud — tegevusse. Kuid, siin tuli teine „kuid“. . . see ilmutus selles, et plaan oli puuduline, puudus praktika, oli vaid teooria. . . Kui siiski lõpule on jõutud — siis ainult selle tõttu, et igale hädale ja viperusele julgesti silma vaadati ja vastu astuti, ilma kohkumata; mis ei õnnestanud, tehti uuesti, mis puudus, lisati juurde.

Tegelased — näitlejad — olid niihästi elukutselised, kui ka noored — endise esimese Eesti Filmi Studio õpilased. Elukutseliste näitlejate hulgast leiame meile kõigist lugupeetud ja tuntud herrad: H. Lauteri, E. Türki, V. Tofferi, K. Engelbergi, H. Jõgi ja J. Ruttoff'i, kelle õlgadel kandev osa filmis oli. Mõnigi noor näitleja, rääkimata elukutselistest, on minu arvates oma esinemisega filmis „Mineviku varjud“ täielise lugupidamise ja tunnustuse võitnud, ja ma arvan kindlasti, et vaatjad nende ridade kirjutaja arvamisega täiesti ühinevad. Nii Virve osas proua Ella Silber, komtuuri osas herra M. Lepper, nõia osas herra V. Päts ja paljud teised. . . Nad on näidanud, et neil on tahtmist ja andi. Üldse oli tegelaste arv üle 130.

Ka pole huvitusega mõnedki momendid ja päevad filmimise ajast. Toome siin mõned, näituseks: elu Keila-Joal, suurepäraliste suveilmadega, telkides. Päeval tehti tööd, filmiti, higistati kõrvetava päikese all, ehk paterdati vööst saadik vees ja rabas. . . Öhtul aga oldi vaba, tõmmati kopsud täis männimetsa vaigusest õhust, käidi meres suplemas, söödi musta leiba, joodi peale piima ja kuulati ööpikuid — mõisa pargis ja kosel. — Kas ei hakanud nii mõnegi süda kiiremini tuksuma kodumaale, maitstes nii palju Põhjamaa ilust? Filmi armastuse ja lahingu stseenid on sealt pärit.

Joh. Kuisk'i foto.

V. STEP — Tuuletarga osas — „Mineviku varjudes.“

Joh. Kuisik'i foto.

Kaljo ja nõdrameelne Ullo — hrad H. LAUTER ja H. JÕGI (Estonia teater) „Mineviku varjudes.“

Pirital kloostri, ütis, jõel ja metsas. — Pirita on ju meile tuttav, nii tuttav, kes pole käinud seal, kloostri varemetes. Kuid neid ära kasutada, ilma rikumata, ilma kivigi kohalt liigutamata, seda pole keegi veel teinud. Tehes seda, läksid nii mõnelgi silmad lahti kodumaa minevikku, ja mõnigi vari, kelle konte raske kokkukorjata, sammus töötajate vaimusilme alt mööda, ja siis saadi aru, kui palju meie väike kodumaa kannatanud tõsiselt, vaikselt ja siiski võitjana kannatusest välja tulnud — sest mitte see pole kaotanud, kes kannatada oskab ja suudab. Loodame, et mõnigi filmi vaataja peatab vähe oma igapäevast mõttekäiku ja pilku tagasi heites, võrdleb olnud ja praegusi aegu. . . Pirital on vangikongi ja rüütelite stseenid filmitud.

Harkus — Tasuja tammede all ja haul. . . juba ainult see nimi räägib eestlasele enam kui pikk seletus. . . tõsised stseenid, tõsine meeleolu, kui meeleolu kohaselt vaatab vahest päike välja ja tibab tasast, tasast vihma kui nutaks taevas, — nutaks meie langenud rahva kangelast ja vägimeest. . . puhaku ta rahu. . . tema töö pole asjatuks jäänud, sel on jätkajaid. . . siin olid ohverdamise, „Maja“ ja maleva lahingusse mineku stseenid.

Kadriorus — kõrgel kaldal, hundikuristiku äärel — siin mängiti pööripäeva pidu, — küll mõnigi kord olid vanad põlved, vahel vabaduse päivil siin seda toimunud.

Rannamõisa — see Tallinna eelkants, siin lõppes võitlus rüütliga.

Palju oli raskusi, õnneks mitte õnnetusi, kuigi korra kõrgelt Pirita jõe kaldalt kukkusid tagurpidi alla

ratsanik hobusega, aga pehme liiv võttis neid oma sülle. Keila-Joal pidi palk, mida mööda järsust kaldast üles roniti, langema seal pealolijatega alla, siin aitas meie lugupeetud spordimehe herra Pütsepa külm veri ja mehemeel hädaohust välja — ta asetas palgi kõigi pealolijatega vana seisukorda. Harkust tagasi tulles porise tee ja suure koormaga tuli iga porilombi kohal, neid oli palju — vist kõige mõnusam koht maharonimiseks — pooltel inimestel maha tulla ja veoautot tagant aidata, muidu ei viinud läbi — kuna täiskoorem, 60 inimest, liig oli. Tallinna jõuti, kuigi hilja ja poriselt, siiski õnnelikult.

Rohkesti oli tööd herra J. Loopil, — kes liikumist juhtis ja vastutav oli — et kõik tegelased õigel ajal kõigi riiete ja tarvilise stseeni võtteks vastavad atribuudid kohal oleks — ja kui nüüd mõni preili või noorherra kauaks magama jäi, kui pidi vara välja sõitma — ehk mõne riidetüki koju unustas, seda pahandust siis.

Raske oli lavastajate töö, mida juhtisid herra Valter Lynn ja A. Nugis ja jumestaja herra V. Tofferi töö.

Kuid, see on kolmas „kuid“, — kes kannatab, selle päralt on võit, see on see kõige kaunim „kuid“ . . .

Observa.

Eesti filmi-draamas
„Mineviku varjud“
mängib meie noor tõusev kinokuulsus
herra Mikkel Lepper.
Võrrelge teistega välismailt.

Joh. Kuisik'i foto.

Timukad Unot vangikongist väljatoomas — stseen „Mineviku varjudes.“

Stseen Pööripäeva pidust — „Mineviku varjudes.“

Euroopa ja Ameerika.

Viimasel ajal on Lääne-Euroopas ülesse tõstetud küsimus, miks peab end Euroopa suurel hulgal Ameerika filmidega rahuldama, kuna aga Ameerikas Euroopa filmisid peaaegu sugugi ei osteta. Mitte, et Euroopa filmid ei suudaks Ameerika omadega headuses võistelda, vaid yankeed on niihästi organiseeritud, et Euroopa filmi Ameerikasse tungimine peaaegu võimata, kontsernide töö tõttu, Euroopas Ameerika filmi levitamiseks aga siin yankeede poolt suurepäralised filmi laenukontorid asutatud on.

Euroopa teguvõimet nõrgendab väga tähtsal määral jõudude killustus. Puudub üleeuroopline ühing, mis osaltki ameeriklaste tegevust (paraliseerida) halvata võiks. Üksikutes riikides, nagu Saksa ja Prantsusmaal, on küll kohalised unionid ja trustid olemas, puudub aga kõikide maade vaheline ühisus. Missugune määratu tähtsus sarnasel ühisusel oleks, mõistame, kui mõtleme, palju vaene Euroopa rikkale Ameerikale filmide eest maksab, ilma et sealt peaaegu midagi tagasi makstaks.

Küsimuse praktiliseks lahendamiseks ja võimalikult „Üld Euroopa Unioni“ loomiseks, mis ühendaks kõiki Euroopa kinoasjanduses produtseerivaid tööstusi

ja tegelasi, on inglise suurema ja parema kino eriajakirja „The Cinema“ väljaandja Sam Harris, mees omal alal suure populaarsusega, Londoni Euroopa filmitöösturite ja tegelaste kongressi kokku kutsunud. Selle kongressi peaülesandeks on: Euroopa filmitegelasi ühendada üheks organisatsiooniks, alata võitlust Ameerika filmi vastu Euroopa lavadel seni, kuni ameeriklased ei hakka Euroopa filme ostma, ja kaitsta sellega Euroopa kino kunstnikke.

Loodame, et kongress täie eduga lõpeb ja Euroopa filmitööstuse killustatud tegujõud, tugenedes loodavale organisatsioonile, kindlalt ja edukalt oma kunstnikkude ja rahvamajanduse huvide kaitseks väljendub.

Meil, kui väikerahval, tuleks aga eriti hoolega töötada, sest meie poolt on senini filmi alal väga vähe, ehk peaaegu midagi ära tehtud, peale vaikiva vastuvõtte kõige kohta, mis meile pakutakse, olgu see hää või halb, kohane ehk ei, ja selle eest maalt, ühtlasi meie taskudest, väljavoolava valuuta äraandmise. See mõjub aineliselt halvavalt vanadele, suurtele, rikastele riikidele, nagu Rootsi ja teised, et peavad vaid maksma ja mitte sisse võtma, seda enam meile.

Observa.

Paar sõna.

Filmi-draama „Mineviku varjud“ ja naljapilt „Õnnelik korterikriisi lahendus,“ lavastamisega tahavad „Eesti Natsionaal Film“ ja selle ümber kogunud filmitegelased tõsiselt näidata, et meil Eestis põhja on filmitööstusele — ja mitte ainult vastepiltide filmimiseks, vaid ka draamade ja teiste. Et ilusaid, liigutavaid draamasid ja pisarnaljakaid komeediaid võib — heatahtmise ja kindla ettevõtmise juures — ka kodumaal valmistada, pealegi suure eduga.

nud resseuride juhtimisel, tööle on asunud, mille juures ka lavastusele tulevad filmid enne ülesvõtmist läbivõetakse, kätte õpitakse ja annetele vastavalt mängimiseks osad antakse.

Võib ütelda, et filmitööstuseks tarviline materjal kino-näitlejate, statistide jne. näol kodumaal olemas, tarvis vaid seda viilida, poleerida ja shleifida, andes silmi põletav läige, tehes peatpöörivat reklaami. Muidugi, nii ruttu see ju ei lähe, aga parem aeglaselt

Joh. Kuisk'i foto.

Rüütelkonna Nõukogu — karistussalga väljasaatmise eel. — Keskplaanil hrad O. IUMMER — kui rüütel Gerhardt ja M. LEPPER kui komtuur — „Mineviku varjudes.“

Kahtlemata on filmis suur tõmbejõud filmi-kuulsustel, keda meil veel praegu pole ja keda tuleb „leida“ ja sisse töötada, s. o. kuulsaks reklameerida, on ju suurem jagu filmi-kuulsusi suurepäraliselt sissereklameeritud keskpärsus. Et meil kuulsusteks isikuid leidub, osalt juba leitud ongi, näitavad kindlasti ülalnimetatud teoste lavastusel saadud tagajärjed.

Üldse on meil palju ilusaid naisi ja mehi, keda vaid tarvis „üles leida“ ja ülesandele vastavalt koolitada. Selle ülesande täitmiseks avati „Kino Stúdio Eesti Natsionaal Filmi“ juures, kus teoreetiliselt ja praktiliselt, vilu-

ja kindlalt, kui ruttu ja rabedalt, peasi: näib, et meil ei puudu selleks tahtmist, ega ettevõtlikkust.

Nagu ikka — on uuel algatusel rida raskusi võita, kas või turu küsimus, enne kui kindlat pinda jalge all tunneb. Nii ka siin, ja kui meil oma teoseid korda ei lähe välismaile välja viia, on võimata suuremate teoste filmimisele asuda, sest Eesti oma kinod ei suuda ära tasuda suuri kulusid, mis sarnaste suurteoste valmistamisega seotud. Kuid juba praegu võib kaunis kindlasti loota, et meil korda läheb, väärtusliku repertuaari juures omale väljamaal turgu võita.

Filmidraama „Mineviku varjud“ on täieliselt loodusrüpes filmitud, ilma ainsagi ateljee võtteta, mis näitab, et meil kodumaal on aimamata hulgal ilusaid kohti, mida peame õppima tundma ja armastama.

Ka tekitas nende filmide lavastamiseks finanseeri- ja leidmine raskusi, kuid lõpuks leidsid siiski jõud, kes asjast energiliselt kinni

hakkasid, asja lõpule viies igasuguste takistuste peale vaatamata, ja nüüd vaatavad mõnedki, kelle poole finanseerimise asjas sai pöördud — kahetsedes tagasi, miks nemad seda ei teinud.

Katse on tehtud — ajakirjandus ja seltskond — Teie käes on järg. . .

Observa.

Iluduse võistlused.

Joh. Kuis'i foto.

Kui paari aasta eest meil „Estonia Film“ esimese iluduse võistluse toime pani, siis vaadati seltskonnas selle peale ironiseerivalt, isegi paroodiaga saadi konkurentide poolt maha ja on küsimus, kummas neist rohkem tõmbas.

Asi oli uus. Meil oldi sarnaste asjadega vilumata, keegi meie hulgast ei kujutanud omale ette, et Eestis korra kinotööstus tärkab ja et viimane iluduse võistlustel saavutatud tagajärgi tegelikult ära kasutab, vaid selle peale vaadati, kui ühe reklaam-triki peale, millega rahvast kinosse meelitada. Paari aasta jooksul on asjaolu tuntavalt muutunud ja korraldajate kasuks. — Meil on juba filmitud omal maal, oma jõududega, esimene Eesti suurfilm, ajaloolise sisuga „Mineviku varjud“ — ja mõned naljafilmid. Viimaste filmide valmistamine näitas tegelikult kahtlejatele, et siin rohkema, kui reklaamtrikiga tegemist, et sellest koguni tõsine ja iseseisev suurtööstus välja võib kujuneda.

Tegelastele oli see ammu selge. Esimese iluduse võistluse saavutused olid aga aastate jooksul laiali valgunud. Et filmitööstuse nõudmist rahuldada, on „Estonia Filmi“ poolt II. iluduse võistlus väljakuulutatud, et ilusamat Eesti naiskuju leida — filmi jaoks. Ehk paljudgi emad keelavad oma tütrele sellest osa võtta, kuid see on täiesti mõttetu, sest meie ei pea seda, mis meil ilusamad, kenamad, kaunimad olemas, mitte vaka alla panema, vaid peame seda tervele ilmale näitama. Keegi ei tea meist muidu, kui meie ei jutusta kuidas me elame. Ja üheks parimaks jutustuse abi-

Virve ja Uno kohtamine. Pr. E. SILBER ja hra E. TÜRK. Draamas „Mineviku varjud“

nõuks on kino, kus elavalt edasi antakse ja jäädvustatakse, kombed, pruugid, riided, moed. Mujal väljamaal ollakse ammu sellele arusaamisele jõutud ja keegi ei keela noori tütarlapsi filmialale tööle asumast. Ja just sarnane vabadus on annud meile tuntud kinokuulsused Henny Porteni, Lya Mara, Mia May, Lilian ja Dorian Gischi ja teised.

„Estonia Filmi“ poolt on ilusamatele, keda selleks arvab publikum, määratud auhinnad, ka see peaks omalt poolt ergutama. On ju naistel omavaheliseks võistluseks iluduses ja teisisi niipalju püsivust ja energiat, loodame, et praegu, kus võimalus neil seda tegelikult teostada, üldise tunnustuse järele, — keegi, kellel loodus ilusa välimuse annud, seda kasutamata ei jäta.

Observa.

Kui palju on räägitud Eesti filmist „Mineviku varjud“ ja Edi Pütsepa trikkidest, tingimata vaja ise vaadata, mis asjad need on.

Esimene Eesti naljafilm.

Ilmameister-maadleja Edi Pütsep filminäitlejaks.

Pariisi Olympia mängudelt võitjana tagasitulles, asus ilmameister Ed. Pütsep tegevusesse, et Eesti olude ja võimiste kohast naljafilmi luua. Selle töö tagajärjel sündis film.

Õnnelik korterikriisi lahendus.

Nende paari proovi järele, mida nende riidade kirjutajal on olnud võimalus näha, võib juba tähendatud filmist ülevaate saada.

Suvine hommik Tallinnas. Päike tõuseb Lasnamäe tagant. Kusagil viletsas onnis magab Shimmy-poiss (Ed. Pütsep) oma armsamat hommikuund. Tõuseb tuul ja pilved katavad päikse, vihma hakkab valama. Seda tuleb ka läbi lae Shimmy voodi. Shimmy tassib oma aseme toa teise seina äärde, kuid seal puhub tuul läbi tapeetide. Sisse tormab tige perenaine (Jaan Tihkan), kes nõuab üüri maksmist. Ägeduses tõukab ta oma üürniku seinast läbi, kuid tõmbab ta kohe tagasi. Üür jääb maksmata ja üürnik kihutatakse minema. Selle tegevuse juures rebeneb üürniku kuuesaba. Hädast päästab Shimmy juhtumisi vastutulev neiu Elli (Olga Raudsepp-Lievonen), kes kuue saba kinni õmbleb. Shimmy hulgub edasi uut korterit otsides ning leiab kusa-gil suure prügikasti, mille sisse ta poeb. Tema uue korteri juurde tuleb ajalehemüüja poisike (Volli Kuulbas) vargsi suitsetama. Shimmy varastab temalt ajalehe. Poisike läheb politsei järele. Viimane (Kalju Raag) tuleb varsti ning hakkab varast jaoskonda viima. Teel põgeneb Shimmy politsei käest. Tekib tagaajamine täis naljakaid juhtumisi, kuid trammi abil pääseb Shimmy oma „vaenlaste“ võimust. Siis

Joh. Kuisk'i foto.

Õnnetu olevus — õnnelikkus korterikriisi lahenduses —
hra EDI PÜTSEP.

satub ta turule, kus hul-kudes jõuab blinimüüja juurde (Olga Holts), kus teine hulguis juba (Jaan Tihkan) on blinide kallal, Shimmy näppab mõne blini, kaupleja paneb seda tähele. Jälle aetakse Shimmyt taga. Mitmete äparduste järele tagaajajatega pääseb Shimmy osava hüppega. Järgneb korteri otsimine, hommikul varastatud ajalehest leitud adressi järele. Kohale jõudes leiab ta eest hulga teisi korteriotsijaid, kes ootavad perenaise kojutulekut. Viimane tuleb ja leiab ootajate saba otsast Shimmy, kelles tunneb ta sama mehe, kelle kuue saba ta hommikul kinni õmbleb ja juba siis temasse armus. Möbleeritud toa saab Shimmy, teised korteriotsijad jäetakse aga ukse taha. Nüüd arenevad asjad pöörase kiirusega. Öhtul on Shimmy juba oma perenaisega abielus, mis päeval linnavalitsuses kinnitatud. Abielu voodis unistab Shimmy juba autost ja poolest tosinast väikestest mudilastest. Autosõit äpardub ja noorpaar kukub voodist välja. Varsti selgub äparduse põhjus ja Elly ja Shimmy õnn on täielik. Ühes korterikriisi lahendamise-ga on Shimmyl ka abieluküsimus lahendatud. — Üldse kurbiseb film kentsakatest juhtumistest — nagu see naljafilms peabki olema.

Filmistajana on toiminud operaator Konst. Märskä. Mõned väiksemad puudused kõrvalde jättes, on filmistamine hästi õnnestanud.

Kui võtame arvesse, et ettevõtte oli Eesti oludes uus, et asja algajatel puudusid kogemused ja tarvilik eelharidus, siis tuleb hr. Pütsepa naljafilmi pidada hästi õnnestunuks. Oma- ja eestipärasust filmil siiski pole, see on loodud ja mängitud väljamaa filmide eeskujul. Filmi pikkus on umbes 800 meetrit.

Film saab kino „Rekordis“ ühes Eesti ajaloolise filmi draamaga „Mineviku varjud“ demonstreeritud. Loodetavasti võtab kinopublikum hr. Pütsepa viimase saavutuse niisama lahkesti vastu, nagu on vastu võetud tema senised võidud spordi alal.

A. O.

Vähe statistikat kino alalt.

Joh. Kuisk' ifoto.

Armas olevus — „Õnnelikus korterikriisi lahenduses“
Pr. OLLY LIEVONEN.

Meie andmetel on meil kodumaal 39 kinot, neist: Tallinnas 12, Tartus 5, Narvas 4, Pärnus 2, Viljandis 2, Rakveres 2, Paides 1, Haapsalus 1, Võrus 2, Valgas 2, Kuresaares 2, Petseris 1 ja maal alevikkudes ja külades 3.

Suurema hulga nende poolt antakse aastas 52, vahest koguni enam eeskava.

Era andmetel on meil 1923 aasta jooksul sisseveetud üle 700 filmiteose, umbes 40 kuni 50 miljoni marga väärtuses. Kuid see pole veelgi õige, täieline summa, mis kodumaalt filmide eest aasta jooksul välismaile voolanud. Keskmise pilt — 6 vaatuses — maksab 50 kuni 100 tuhat marka ekraanist. Enamus piltidest jooksevad aga mitmel ekraanil, olgugi et teine ekraan esimesest hulga odavam. Paremate piltide eest makstakse kaugelt kõrgemat tasu kui siin nimetud — nii makseti „Messalina“ eest, mis läinud aastal „Rekord'is“ jooksis, 300.000 eestimarka ekraanist. Filmist „Jumala kümme käsku,“ mis tänavu talvel Tallinnas ekraanile tuleb, maksetakse 2000 dollarit.

Nii on ligikaudugi võimata kindlaks teha, kui palju meie aasta jooksul filmide eest väljamaale maksame; väljamaalt sissevõtnud pole me aga pennigi.

Kas oleme siis tõesti nii saamatud, või on kõik — hää ja halb — mis mujalt tuleb, meile vastuvõetav ja see mis valmistame kodumaal, nagu ikka ei kõlbaks kuskile. Mitmel muul alal taganeb see vaade, loodame ka siin sel alal selle peale.

Observa.

Hoian kokku varakult, et võiksin „Rekordi“
„Mineviku Varjusi“
Edi Pütsepa vaatama minna.

Joh. Kuisk'i foto.

Lift ilma elektrita — hrad K. RAAG, E. PUTSEP ja V. KUULBAS — „Õnnelikus korterikriisi lahenduses.“

Andke neile andeks, sest...

nemad ei tea, mis nad teevad, võiks öelda, või karjuda ja meeletuseni — aga asjata. Kõik jõud ja võimud kino vastu — selle mahasurumiseks — kui mitte otsekohe kino, siis kinoeeskava. Seda toimivad riik, omavalitsus, kultuurkapital ja teised.

Kõik nõu ja toetus teatrile — seda toimivad samad.

Mingu siis kinos kõige paremad filmid, olgu valmistud nad kus tahes, ja antagu teatris määrast pahna ja vuristatagu seda niipalju ja kaua kui soovite — tühjade saalide ees — see ei lähe nendele isandatele korda, nad on oma töö teinud, võivad siis rahulikult käed puhtaks pesta ja puhata. . .

Rahvas aga pole senaatoritega ühisel arvamisel: vaikselt ja külmalt, nagu vaikne ja külm me põhjamaa iseloom, avaldavad nad kinole poolehoidu, teatrile ükskõiksust.

Rõõm, valu ja mure — hrad E. PÜTSEP, K. RAAG ja V. KUULBAS —
Õnnelises korterikriisi lahenduses.

Joh. Kuisk'i foto.

Mesinädalad — hra E. PÜTSEP ja pr. O. LIEVONEN
Õnnelises korterikriisi lahenduses.

Kuid kus võivad siis senaatorid ja nende kodukondsed odavalt koos käia — kino pole selleks kuidagi sünnis — seal tullakse, minnakse ja ollakse — vabalt — puudub klatschiks võimalus. On vastuvõtmata neile, liig labane, liig plebecistlik. . . Arvake eelnimetuile juure veel need vähesed rikkad ja uus-rikkad, kes oma kohuseks peavad „teatert toetada“, tegelikult aga esimeste viisil rahva kulul odavalt lõbutseada — ja teater on tühi. — Rahvas — hall mass, aga poetub kinosse.

Muidugi pole midagi teatri vastu, aga igaüks lõbutsegu oma arvel, kuid kellele palju antud, sellele antakse juure — nii ka siin. Rikaste kogumisekohtadele, teatritele, mida rahvas — mass — näeb korra, ehk mitte kordagi aastas, makstakse juure riigi ja omavalitsuse poolt. Rahva kinodele, kus aga kõik käivad, maksud peale — riigi ja omavalitsuste kasuks. Teiste sõnadega — vaesed pidagu üleval teatrid rikastele. Kus on õigus?!

Oh ajad, mõisted, demokratism ja lühikesenägelikkus. — Vanas Roomas — keisrite ajal — anti rikaste poolt rahvale etendusi — meil on see ümberpöördukt. Meil lubab rahvas omal kulul rikastel teatris käia.

Et aga kinos peitub võim — mida kasutada võib valitsemiseks — ei teata meil, küll teavad ja kasutavad seda meie naabrid teisel pool traataeda.

Muil kultuurmail ollakse ammu teisel arvamisel ja tegelikult — meie meeste peajud on aga selleks liiga liikumata.

Kas ei tuleks jätta siis senaatore rahule ja rahval ise, kas või rahva häälletuse kaudu, esialgu seal, kus kinod olemas, otsustada, mis teha?!

Meie ajakirjandus, aga . . . ärgem puutugem ajakirjanikkude loorberpärja, sest seal pole õliksa kino jaoks, selle tõttu ei või ka sealt poolt midagi oodata.

Kuid mujal, muil mail? . . . Mis puutub meie loorberpärja omanikkudesse, mis olemas mujal. . . Ärme segame sügavat rahu. . . Tasem, nad uinuvad. . . *Observa.*

Filmitähtede minevik.

Pola Negri, kes praegu Ameerikas filmib ja isegi juba soovi on avaldanud Ameerika alamaks astuda, on sündinud Poolamaal. Ta õige nimi on Apollonia Chalopez. Juba kuuteistkümne aastaselt astus ta Varssavi konservatooriumi, ning töötas peale lõpetamist kuni 1916 a. Varssavi keiserlikus teatris lüürilise lauljannana. Hiljem sõitis ta Berliini, kus ta oma iluduse ning haruldase ande läbi peagi kuulsaks kinotäheks sai. 1922 a. saadik viibib ta Ameerikas. Ta esimene Ameerika film on *Bella Donna*, mis ka Eestis demonstreeriti.

Gloria Svanson, Ameerika ja ka Eesti kinopubliku pailaps, on kaugesõidu kapteni tütar. Juba lapsena tegi ta ühes isaga pikki merireise ja tundis huvi loodusilu ning juhtumuste vastu. Ta suurim soov oli näitlejannaks saada. Ühel päeval läks ta oma tädiga ühte Chikago kino-studiosse, et filmi-ülesvõtmist pealtvaadata. Seal pani keegi näitejuhtidest ta elavat miimikat tähele ning lasi preili Svansoniga kohe väikseksami teha, mis viimasel ka hiilgavalt õnnestas.

Louis Vilson, üks ilusamatest Ameerika filmitähtedest, valmistas end kooliõpetajanna eksami vastu, kuid ei leidnud selles rahuldust. Kord anti temale väike osa kinofilmis, milles ta nii suurt andi väljendas, et viibimata üldise tähelepanu enda peale tõmbas.

Betty Compson, kes Eesti kinopublikule tuntud ta edurikkamast filmist „Naine naise vastu“, on sündinud kehvast perekonnast. Et omakseid aineliselt toetada, mängis ta ühe Ameerika provintsi linnakese väikse teatri orkestris viulit. Kord õhtul, kui teatri juhatusel puudus atraktsioon, palus direktor teda mängida viuli soolot. Et preili Compson omas lihtsast kleidikesest hābenes näitelavale ilmuda, drapeerus ta kirjuisse riidetükkesse, mis temale mustlanna väljanägemise andis. Ta esinemine muutus hiigla eduks. Peagi pani teda tähele keegi kino-ühingu näitejuht ja sellest ajast saadik oli kindlustatud ta karjäär. Nüüd elab preili Compson uhkes suvilas Hallyvoodis (Ameerika ühe suurema kino-ülesvõtte ühingu asupaik) ning pühendab end täielikult oma jumaldatud tööle.

Tom Mix, Ameerika kuulsam trikkide kuningas, kes lähemal ajal ka Eestis mitmes kinopildis esineb, oli lihtne cowboy, Metsiku Lääne poeg. Kord mängis ta ühes oma kaaslastega ühes viletsas kõrtsis cowboyde armsamat kaardimängu — pokerit. Ühel temal kaasmängijal, väiksel küürakal mehikesel, näis olevat hiigla õnn, sest kõik dollarid veeresid tema poole. Kui Tom Mix oma viimase varanduse mängule oli pannud, näis õnn ka temale naeratavat — ta hoidis kättes neli kuningat. Kui suur aga oli ta üllatus, kui ta vastane lauale pani — neli ässa! Imestuses

avanes isegi Tomi suu ning piip langes põrandale. Ta kummardas, et seda üles otsida, kuid leidis selle kõrval omaks suureks üllatuseks — ühe „Kuninga“, mille ta vihast moonunud näol väikse küürakale näkku viskas, sellel siis küürust kinni haaras ja ta läbi sulatud akna tänavale paiskas. Nüüd algas kõrtsisviibijate hulgas tõsine sõda!

Kui umbes veerand tunni pärast rahu jalule seati, leiti 40 kõrtsisviibijast olevat 3 surnut ning 35 haavatut. Selle sõja pealtvaatajaks oli olnud keegi Ameerika näitejuht, kes juba kahe nädala pärast Tom Mix'i enda ühinguusse palkas.

Charles de Roche (krahv de Rochefort) on sündinud Alshiiris, kus ta isa suure laevasõidu ühingu direktor oli. Oma hariduse sai C. d. R. Pariisis; lõpetades Pariisi konservatooriumi, asus ta näitelava tegevusse. Hiljem läks ta üle filmi alale ning mängis mitmes filmis Max Linderiga. Sõja ajal lahkus C. d. R. omalt armsalt tegevusalalt ning läks lihtsa sõdurina sõjaväljale, kus ta peagi oma hulljulguse tagajärjel kõikide lugupidamise võitis. Ka õhtutel, kui raugenud võitlused, istus ta jooksukraavis, ümbritsetud oma seltsimeestest, ning lauldes neile laule omal võimsal häälel, julgustas ta neid uutele kangelastegudele. Peagi ülendati ta ohvitseriks, kuid langes varsti peale seda sakslaste kätte vangi. Saksamaal organiseeris ta Prantsuse teatri, mängis Prantsuse klassilisi teoseid ning laulis isegi marseljeesi oma vaenlaste nina all. Peale rahu väljakuulutamist sõitis C. d. R. Prantsusmaale tagasi ning pühendas end nüüd filmikunstile.

Viimasel ajal töötas ta Ameerikas ning äratas seal üldise tähelepanu oma Ramsesega „10. käsus“.

Nagu kuulda, sõitvat ta lähemal ajal Pariisi, kus ta ühes Gloria Svansoniga „Madame Sans-Gêne'is“ kaasa mängivat.

*Kas olete näinud kuidas
Edi Pütsepp „Rekordis“
korterikriisi lahendab
ja tulevikust unistab?!*

Eesti National Filmi Kino Studio.

Tegelik töö, mis „Eesti National Filmi“ poolt rahvuslise filmi loomisega alatud, nõuab arenenud ja asjatundjaid kinonäitlejaid. Need, kes tahavad kino alal tegevad olla, peavad kino-kunstiga igakülgset tuttavad olema, et ekraanile oma oskust ja annet pühendada, mis üldsusele vastuvõetav oleks.

Kuni viimase ajani on meil sel alal puudus olnud ettevalmistatud eriasjatundjatest. See sundis „Eesti National Filmi“, eriõpeasutust, „Kino Studiot“ ellu kutsuma, kus andekaid isikuid kinonäitlejateks ettevalmistatakse.

Studistide isiklik andekus ja loomise anne ei saa kuiva õpekava koore alla painutatud, vaid võimaldatakse ja juhitakse iseteadlikule, loomulikule loomise arendamise teele.

Sarnase õpeviisi saavutuste katseks, on Studio juhatuse poolt ettenähtud studistidele iseseisvad lavastuse katsed, väljaspool kui ka vaba ülesannetel kokku seatud stsenaariumide järgi. Katseid on kava iga kahe kuu järele korrata, et järkjärgulisi ülevaateid õpetööst ja selle tagajärgedest saada. Lavastuse kavandid töötatakse välja Studio õpetajate ja juhatajate poolt.

Eesti National Filmi Kino Studio. Keskel istuvad juhatus ja õpetajad.

Et meil Eestis omi, kogemustega asjatundjaid, eriteadlasi ei olnud, kes Studios õpetajatena, õpehimulistele tarvilikka eriteadusi oleks suutnud edasi anda, on ametisse palgatud E. N. F. Kino Studio poolt kaks eriteadlast väljamaalast, üks neist rahvuse poolest ungarlane, kes palju aastaid Berliinis, Pariisis ja Münchenis tegelikult filmi lavastusest osa võtnud.

Metood, mille järele praegu Studios töötatakse, on tegelikku laadi. Studistidele ei õpetata mitte käsiraamatute järele kuiva raamatutarkust, vaid juhitakse tegelikkude lavastuse katsete järele, nii et studistid õpiks ise üldkokkuvõtteid ja järeldusi tegema.

Sarnase õpeviisi tähtsus on, peale kasvatuslise külje, et studistidel praktilistel katsetel võimalus avaneb oma võimeid proovida, ja nende tulemustel, õpejõudude näpunäidetel, nõrkusi ja puudusi parandada, end igakülgset täiendades.

Studistide vanadus ja õppimiseaja pikkus pole edasijõududel mingisuguseks takistuseks, kellel annet ja püsivust, võib juba 2–3 lavastuse proovi järele, kui ta tarvilist küpsust ja arusaamist näitas, praktiliste tööde osakonda, filmide lavastamise juure asuda. Nooremad õpilased asuvad aga hiljem, peale tarvilist ettevalmistamist ja katseid, filmimise töödele.

Suurt tähepanu on pühendatud studistide iseseisvuse arendamisele, et tulevased ekraani tegelased oma kogemusi vastavalt ülesannetele arendaksid ja iseseisvalt mõistaksid kavade kokkuseadmist ja lavastamist toimida.

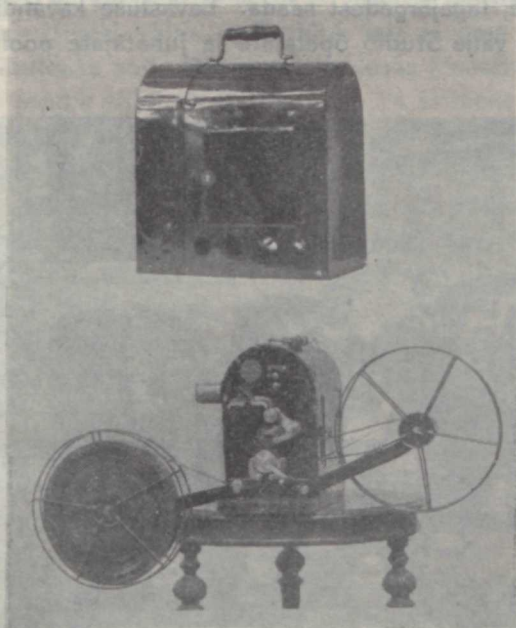
Ainult sarnasel teel on lootust ettevalmistada Ees-

tis tarvilist kogu ekraani näitlejaid, kelle hulgast andekad ja energilised pead, end täiendades, teiste õpetajateks ja juhtideks võivad tõusta. Nii kasvaksid võimaks pereks Eesti kino-kunsti harrastajad, kellel, usume kindlasti, oma hiilgav tulevik ei saa puuduma.

A. Rummel.

Uus edusamm kinotehnika alal.

H. Märskä poolt konstrueeritud uus filminäituse aparaat.

Üleval: Aparaat kokkupandult edasikandmiseks.
Alal: Aparaat tegevuses.

Kino-film, millisena ta tänapäev meile ekraanil esineb, on jõudnud oma täiuse tipu lähedale. Seda on saavutatud esiteks moodsa mängu tehnikaga, mis on suutnud iseseisva kunsti kõrgusele tõusta mitmesuguste uute tehniliste abinõude läbi, mis seda kunsti filmi peale jäädvustavad, siia hulka kuuluvad moodsad kino-ülesvõtte aparaadid, mis kõigi praegusaja nõuetele vastavad (Ameerika Bell-Hovell ehk motion Picture kamera), uued otstarbekohased ateljee valguse allikad (elavhõbe auru valgustus) efektabinõud ja filmi ümbertöötamise masinad. Kõige uuem selles suunas on filmi ilmutamise masin, mis kõigest kahe aasta eest tarvitusele võeti. Siin sünnib filmi kopeerimine, ilmutamine, kinnitamine, pesemine ja kuivatamine kõik automaatselt, millega ka see laitmata puhtus ülesvõtetes ameerika piltides seletatav on, kus ka peaasjalikult neid masinaid tarvitatakse. Kõik ülevalnimetatud puutub filmi valmistus-tehnikasse. Selle vastu on aga filmi ettekande viisi abinõud vähem arenenud. Siin on veel palju probleeme ees, mis oma lahendajaid ootavad. Meie ei taha mitte ainult täiusliste stereoskoopiliste värviliste ega ka mitte rääkivate kinopiltide saavutamise vajadust mõelda, sest nende probleemide lahend-

dus nõuab veel pikka arendusteed; need katsed, mis siiani tehtud, on alles nõrgad ja praktiliseks tarvitamiseks kõlbmata.

See on seletatav sellega, et tehnika arenemiskäigus ei sünni kunagi järske hüppeid, vaid kõik areneb järkjärgult, sellepärast tuleb ka tänapäevast kino ettekande aparaati, eriti praegu, nõuetekohaselt veel palju täiendada, et ülevalnimetatud uuendustele soodsam pind saaks loodud.

Meie ei hakka nende ülesannete juures pikemalt peatama, nimetame ainult, et kino ettekande aparaadi tähtsam ülesanne oleks raadio eeskujul areneda. Millega on seletatav viimasel ajal pööraselt kiire raadio laialilagunemine, vast ainult sellega, et ta on tehtud laiematele hulkadele kättesaadavaks.

Sest on korda läinud konstrueerida odavaid ja lihtsaid aparaate. Kino aparaadiga ei ole see asi mitte nii. Filmidest küll kuskil puudust ei tunta, aga neid ei või mujal näha kui kino-teatrites. Sellega ei tohiks küll mitte kino siht piirduda, teda peaks raadio eeskujul igal pool nautida saama, kodus, koolis, ravitusasutustes, reisul, kontorites ehk olgu mujal, kus seda soovitakse. Nendeks otstarbeteks puuduvad aparaadid. Mis-sugused peavad need siis olema? Need peavad hinna poolest kättesaadavad, lihtsad, kergesti transporteeritavad ja oma nõuete kohaselt vastava suure pildi saavutama. Nimetatud sihis on küll palju katseid tehtud ja kaunike kogu aparaate ka müügile ilmunud, aga nende laialilagunemist takistab laiematele ringkondadele kallis hind, mis omakorda aparaatide keerulistest mehansmidest oleneb. Selle lihtsustamine on aga väga visalt edenenu. Heal meelel võime aga ometi konstateerida, et see probleem omale siiski lahendajad leidnud on ja, mis tähtsam, meil Eestis.

Herra K. Märskä on selle küsimuse kallal kuus aastat töötanud ja võib nüüd oma töö saavutusest teatada, et tal korda on läinud kolm algupärast erikino-aparaati konstrueerida.

Siin on pearõhku pandud mehansmi lihtsustamise peale, millega automaatselt kätte saadud on ka odavus ja lihtsus.

Esimene aparaat (pilt 1 ja 2) on ehitatud rändava kooli ja büroo otstarbeteks. Aparaadi suurus on vähem kui käsiõmblusmasinal, raskus 7 kilo ühes mootoriga, pildi suurus 1000 vat. lambiga on 5×4 mt., mehansmiks on ainult 1 paar hammasrattaid ja 2 linti edasikandvaid hammastrumme, müügi hind ainult 30.000 Emk.,

**SEE „EKRAANI“
LEHEKÜLG ON
HOITUD OMAVA-
HELISEKS LUGE-
JATE MÕTETE-
AVALDAMISEKS.**

**SIIN, SEL LEHEKÜLJEL SOO-
VIKSIME LEIDA JÄRGMISES
„EKRAANI“ NUMBRIS MUL-
JEID, MIS KINOSÕBRAD SAA-
NUD FILMIDE „MINEVIKU
VARJUD“ JA „ÕNNELIK KOR-
TERI KRIISI LAHENDUS“,
KUI EESTI KINO TEOSTEST.**

**KINOSÕBRAD!
KÕIGE PAREM
ÕPIME TEINETEIST
TUNDMA OMAVAHE-
LISES MÕTETEVAHE-
TUSES „EKRAANI“
LEHEKÜLGEDEL.**

kuna vastava pildi suuruse saavutamise võimega väljamaa aparaadi hind 110.000 Emk. on.

Teine aparaat on mõeldud ainult kodu otstarbeks. Selle aparaadi mehhanism on veel lihtsam. Tal ei ole ühtegi hammasratast, ainult üks hammastrumm. Pildi suurus, 300 vat. lambi juures, 3×4 mt. suurus eelmisest pool vähem ja raskus 2¹/₂ kilo, hind 8000 Emk.

Kolmas aparaat on ehitatud taskus kandmiseks. Suurus 11×7×5 cm., raskus 400 gr., mehhanism veel lihtsam kui eelmisel, kõlbab ka iga suuruse piltide ettekandmiseks. Valguse allikas on taskulamp, pildi suurus 1¹/₂×1¹/₃ mt., hind 1500 Emk.

Neist aparaatidest on esimene herra Kristjohani töökojas valmis ehitatud ja sai 8. okt. foto-ateljees „Akela ja Ko.“ kutsutud külalistele ettekantud, kelle seas viibisid: Tallinna vabrikantide ja ajalehtede esitajad, mitmed insenerid ja asjast huvitud isikud. Võrdluseks olid kohal üles seatud ka mitmed väljamaa aparaadid: Ertel-Elektra, Hahn-Görz, Heimkino, Kosmograph ja Zenith. Herra K. Märskä aparaat oli kogu poolest neist

kõige väiksem ja saavutas neist kõige suurema pildi, nimelt 5×4 mtr., mis täitsa selgelt näha oli. See ekraani suurus võrdub juba väiksema kino-teatri ekraanile, ainuke aparaat, mis herra Märskä omale läheneda suutis 1 m. vahega pildi suuruse poolest, oli Zenith, mis aga ehituse poolest hulga keerulisem on. Näiteks 2 hammasratta asemel 12. Ka võtab temal lindi sissepanemine viis korda rohkem aega.

Sedasama võib ka teiste aparaatide kohta ütelda. Kahjuks ei või meie herra K. Märskä aparaadi lähemat kirjeldust tuua ruumi puuduse pärast, loodame seda lähemas numbris ühes täpsete joonistustega teha. Siin tahaksime ainult niipalju konstateerida, et kõigile juuresolijatele see demonstratsioon täitsa üllatuseks oli ja selles suur samm kino-tehnika alal edasijõutud on. Kuuldavasti on mitmed kodumaa metallitehased ja mõned Saksamaa suuremad kino-aparaatide ehitusvabrikud asjast huvitatud, kellega herra K. Märskä läbi rääkimisi peab patendi müümise suhtes.

Sciencisto.

Kroonika.

Tulles vastu lugejate tarvitusele, toome siin teated selle üle, mis ligemal ajal kusagil kino teatris ekraanil jookseb. Ühtlasi palume kõiki kino teatrite juhatajaid, meid selle üle mis eeltuleva kuu jooksul kavatsesid ekraanile lasta, hiljemalt iga kuu 15. informeerida, et teateid võimalik oleks uute numbrisse mahutada.

Toimetus.

Ligemal ajal näidatakse meie pealinna kino teatrites järgmisi filme:

„Rekordis.“

„Mineviku varjud.“ Esimene Eesti suurfilm — 6 osas. Eesti ajaloost umbes 13. aastasajast. Selles filmis näeme eestlaste kangelaselikka võitlusi nende rõhujatega. Peaosades Hans Lauter, Klaara Kruus, Eduard Türk, Ella Silber ja teised.

„Kallaletung Virgiinia postile.“ Näidend kaugest läänest kuues vaatuses Joseph Hergesheimeri uudisjutu järele. Lavastaja: Henry King. Peaosas: Richard Barthelmess (Kangelane filmidest . . . „Tee kaugele Idasse“ ja „Murtud lilled“).

„Nahksed hoobid.“ (Leather Pushers) 2 osaline Knock-Out publikule. Peaosas uus tõusev kinotäht Reginald Denny, kes oma heastisihitud nahksete hoopidega kõikide daamide südamed — vähemalt Rekordis knock-out lööb.

„Passaschis“.

„Königsmark.“ 2 seerias, 16 osas, kuulsa Pierre Benoit romaani järele. Kõige suurem Prantsuse film kuulsa filmi tehase Pathé Nord toodang. — Peaosades Gugged-du Fleux ja Jack Catelain. See pilt oli pikemat aega Prantsuse saatkonna poolt edendamiseks keelatud.

„Niebelungen.“ 2 seerias, 16 osas. Saksa muinaslood ja kangelased näitelinal Dia von Harboux lavastus — kes lavastas India Hauasamba ja teised.

„Nju.“ 7 osas. Naisterahva südame kurbmäng. Peaosades mängivad Konrad Weidt ja Emil Jannings.

„Pariisi tänavalaps.“ Kaunim Prantsuse lõõkpilt 7 osas. Paremate prantsuse filmitähtede kaastegevusel.

„Kasinos.“

„Taras Bulba.“ Kuulsa Gogoli jutustuse järele. Peaosades Elena Makovskaja ja Osip Runitsch.

„Marinas.“

„Kümme käsiku.“ — Paramount filmi hiilge ja hiigla teos Cecil B. de Mille lavastus. Peaosades: Theodore Roberts, Charles de Roche, Estelle Taylor ja teised.

Selle filmi kallal on 2500 inimest kuude kaupa töötanud. Punasest merest läbimineku stseeni jaoks tarvitati 162 tuhat liitert vett. Elektrit tarvitati päevas 1000 kilovatti: Mängijate hulgas olid 34 rahvuse esitajat

Peale selle veel teised filmid.

„Faunis.“

„Müüdavad hinged.“ Peaosades: Ilka Grüning, Conrad Veidt ja Reinhold Schünzel.

„M-me Sans-Gêne poeg.“ Tallinnas kuulsaks saanud m-me Sans-Gêne järg iseseisva filmina, peaosades kõik kuulsad Italia kinotähed.

„Hugenottid.“ (Vere pulm) Ameerika suurfilm ajaloolise sisuga peaosades kuulus iludus Norma Talmadge.

„Vana aasta õhtu.“ (Silvester) Peaosades: Klopfer, Poska jne, hirmu ja õudsuse draama, jõulueeskavana.

Kirjakast.

Et edaspidi võimalikult laialt ulatusel lugejatele vastu tulla, otsustas toimetus kirjakasti avada, kus lugejate kirjad avaldust ja lugejate vahelist arutamist leiaks, sel määral, nagu seda muidugi kitsas ajakirja ruum teha lubab.

* * *

Hanni Kangur — Pärnus. Teie saadate meile oma pildi ja palute selle järele otsustada, kas Teie „suurte filmi võite saada“? Küsimust palute tõsiselt võtta, mida meie ka kahtlemata tegime, peame siiski kahjuks ütleva, et ainult pildi järele, kus puuduvad andmed Teie vanaduse, hariduse, isegi väljanägemise kohta peale näo, millest pilt, võimata Teie poolt nõutavat vastust on anda. Meil peaks vähemalt ülalnimetatud andmed ja üks täieline päevapilt, terve kasvu, olema, et niisuguse tähtsa küsimuse üle enam vähem kohase vastuse anda võiksime. Muidugi, kui olete kohane filmis mängima, siis peate veel õppima, enne kui võite üles astuda, oma osa tundma, seda hästi kätte harjutades.

Stsenaariumi kavandite võistlus.

Inimeste peades asetub võimatu palju igasugu uusi ideesid, missugusi vaja vaid lagedale tuua. Kõik meie kultuuri saavutused, missuguste mõnu maitseme, on peaju kaudu lagedale toodud. Seal on praegugi otsata võimalusi, tarvis ainult mõelda, heast mõttest kinni haarata ja küpsuseni arendada. Tahame omalt poolt selleks kaasa aidata ja **kuulutame välja stsenaariumi kavandite võistluse parema stsenaariumi leidmiseks**, järgmistel tingimistel:

1. Käsikiri peab ühel poogna küljel kirjutud olema, soovitav masinaga, pikkus pole tähtis, kuid mida lühem, seda parem.
2. Käsikiri võib olla kirjutatud Eesti, Saksa ehk Vene keeles.
3. Tegevustik soovitav talvemaastikus, dramaatilis - sportlisel tagapinnal, kuid see pole sunduslik.
4. Kavandid saata sisse hiljemalt 15. XII. 1924., kinnistes ümbrikutes, ilma nimeta, märgusõna all, ligi lisades teist kinnist ümbriku nime ja adressiga. Ümbrikutele, kus kavand, palume peale kirjutada märgusõna „stsenaarium.“

Paremate kavandite eest määratakse auhinnad komisjoni poolt, milles herrad N. Päts, H. Lauter, E. Türk, H. Möller, „Eesti National Filmi“ juhatus ja tema poolt määratud isikud otsustavad on.

Auhindadeks jagatakse välja **Mk. 30.000.—**

I. auhind Mk. 15,000.—

II. „ „ „ 10,000.—

III. „ „ „ 5,000.—

Auhinnad maksetakse välja 1 kuu jooksul pärast võistluste tulemuste lõppu.

Auhinde saanud kavand langevad ühisuse omanduseks.

Peale selle jätab „Eesti National Filmi“ juhatus õiguse omale ära osta paremad kavandid Mk. 3000 tükk. Teisi kavandeid omandatakse kokkulepe hinnaga.

Kes soovib, et auhinnastamata ja mitte omandamisele tulnud käsikirjad pärast võistlust tagasi saaks saadetud, peab kohe sellekohase sooviavalduse kaasa lisama ja vastava arvu postmarke ligi panema. Kui kavasi tagasi pole soovitud, langevad nad „Eesti National Filmi“ omanduseks.

Auhinnatud ja teised paremad teosed ilmuvad edaspidi võimalust mööda, eriajakirjas „**Ekraan**“.

Kirjad adresseerida: „**Eesti National Film**“, Tallinnas, Merepuiestee 15, k. 11.

„Eesti National Film“
Filmide tööstus, Kino Studio.

Kaubandus-Tööstus osaiühisus

„Unitas“

Tallinnas, Merepuiesteel nr. 15, k. 11.

Tel. 14-85.

Telegrammide aadress: Unitas — Tallinn,

Tarvitame — Rudolph Mosse Code.

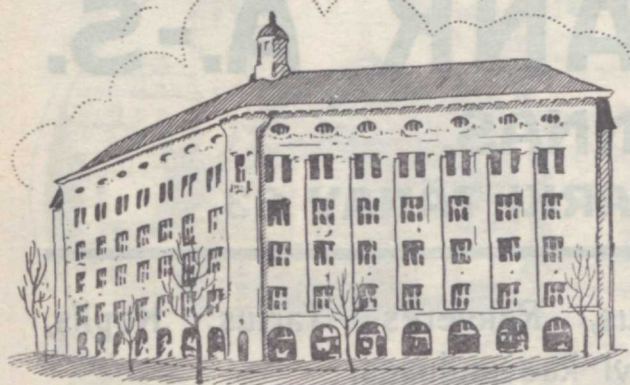
Peakontor: Tallinnas.

Osakond: Trboskajaam.

Kaupade sisse- ja väljavedu.

Transport osakond.

Oma vedurlaevad, praamid ja veoautod.

A.-S. EESTI LAENU PANK

(endine EESTI VASTAST. KREDIIT ÜHISUS)

Vanem Eesti rahaasutus Tallinnas.

Asutatud 1909 a.

Tallinn, Suur Karja tän. 18, omas majas.

Telefonid:

Juhatus 24-24, operatsiooni saal 2-34.

Osakonnad: Petseris ja Irboskas (jaam).

Põhikapital Mr. 15.000.000.—

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone sise- ja väljamaal.

Võtab raha hoiule ja maksab kuni 12%.

Annab laenusid vekslite ja väärtpaperite kindlustusel.

K.-M. „MARS“

HARJU T. 23. TEL. 8-53.

ELEKTRI OSAKOND:

Mootorid

Dünamod

Aparaadid

Armatuurid

Hõõglambid

Elektri triikraud

Elektri keedunõud

Elemendid

Tulbid

Kuplid

Pärlid

Taskulambi kestad

Taskulambi batareid

Taskulambi pirnid

Installatsiooni-
materjaal jne.

Võtab oma peale elektri sisseseadmist ja jõujaamade ehitamist linnas kui ka maal,

Kõige parema taskulambi- patareide ja -elementide vabriku „SYSTEM ZEILER“ A.-S. esitaja Eestis.

Majanduse osakond:

Lõuna serviisid

Kohvi serviisid

Taldrekud

Tassid

Keedunõud

Emailnõud

Klaasnõud

Teemasinad

Lillevaasid

j. n. e. j. n. e.

HARJU PANK A.-S.

TALLINNAS.

PEAKONTOR: HARJU TÄNAV 33.

Jaoskonnad: Narvas, Pärnus, Rakveres, Tartus, Koplis,
Kohtlas põlevkivi kaevanduses.

Kapitaalid 62.000.000.—

Igasugused pangaoperatsioonid,
tolli- ja ekspeditsioonäri,
tule-, transport- ja elukinnitus.

„Estoking“ jalanõud valmistatakse kõige uuemate mudelite järgi

„Estoking“ jalanõud valmistatakse kõige parematest materjaalidest

„Estoking“ jalanõud on seepärast nägusad ja vastupidavad

„Estoking“ jalanõud on sealjuures võrdlemata odavad

„Estoking“ jalanõud on igalpool tuntud ja nõuetavad.

Tabriku kaitsemärk

Estoking
Tallinn

Oma ladud ja reservuaarid petrooleumi, bensiini, nafta ja mitmesuguste määrideõlide tarvis Tallinnas ja mujal. Oma bensiini jaamautomaat ja õlivalmistamise erisisseseade.

Pakume odavate hindadega:

Bensiini, petrooleumi, naftat, masuti kui ka mitmesugust sorti värtna-, masina- ja tsilindriõlisid. Iseäraliselt soovitame oma eriõlisid: mootorõli „Omega“ ja „Sigma“, nahaõli „Chrom I & II“, villaõli „Selfaktor“, puurõli (veessulav) „Akvoil“, turbiini-, transformatori-, kompressori- ja koorelahutajaõlisid, kõrges headuses, automobiiliõlisid „Autolin A, BB, B,“ traktorõlisid „Traktoil A, BB“ j. n. e.

Adress: Vene tän. nr. 1, krt. 18.

Telegr. adr.: „ESTOPOL-TALLINN“.

ILMUB 6. DETSEMBRIL s. a. Hind Emk. 25.—

„Laupäev“ on esimene nädala pildileht Eestis, mis saab andma lugijale elava kujutuse nädala sündmustest üle maailma pildis ja sõnas.

„Laupäev“ hakkab ilmuma järjekindlalt iga laupäev ja toob kaasa: nädala sündmusi, novella, romaani, kino ja teatri elu, spordi elu, rahvamajanduse uudiseid, uuema tehnika saavutusi, Tallinna teatrite ja kinode eeskavasi ja palju muud huvitavat.

„Laupäeva“ kaastöölisteks on paremad eriteadlased ja korrespondendid üle maailma.

„Laupäeva“ toimetuse võtab vastu kirjanikkude, korrespondentide ja päevapiltnikkude töid tähtsamatest sündmustest ja maksab ajakohaselt.

„Laupäeva“ toimetuse ja talituse asub Tallinnas, S. Tatari t. 4, kõnet. 8-10, toimetaja kõnetunnid kella 1—2 päeval.

„Laupäev“ maksab kodu kättesaadetult: $\frac{1}{1}$ aastas Mk. 1000, $\frac{1}{2}$ aastas Mk. 525, $\frac{1}{4}$ aastas Mk. 285, 1 kuu Mk. 100. Üksik Nr. 25 mk. Tellimisi võtavad vastu kõik Eesti Vabariigi postiasutused.

AINUKE TÄIELIK
MUUSIKARIISTADE JA NOODI ERI-ÄRI EESTIS
O.-Ü. „ESTO-MUUSIKA“ O.-U.

TALLINNAS, VANATURU Kael Nr. 18.3, KÖNETR. 10-24.

Ladus on alati suures valikus:

Tiivklaverid, pianiinod ja harmooniumid. Puhkpillid ilmakuulsatest vabrikutest võist-
 luseta hindadega kõrges väärtuses. Suured ja väiksed trummid, viiulid, gitarred, mando-
 liined, lauted, tsitrid, domrad, banjod j. n. e. Lõõtsapillid, suupillid ja laste
 muusikariistad. Grammofonid ja grammofoni noodid, grammofoni mehaniigi-
 vedrud, membraned j. n. e. Igasuguste muusikariistade osad ja tarveasjad.
 Kõiksuguste keelpillide keeled mitmesuguses väärtuses. Viiulikastid, kanifool, poognad,
 noodi puldid j. n. e. Igasugused noodid üksikult ja orkestrile.

Parandustöökoda ja Klaverite häädamine.

MÜÜK SUUREL JA VÄIKSEL ARVUL.

JÄLLEMÜÜJATELE 0/0/0

Kuninga t. 4.

„KULDALA“

Kõnetr. 13-66.

Kulla- ja kellasepa eriala tööstus
ja kaubandus.

SOOVITAB

mitmesug. kulla- ja kellasepa kaupe mõõdukate hindadega.

KÕIKSUGU KULLA- JA KELLAESPATÖÖD TEHAKSE
VASTUTAVA HOOLE ALL.

O.-Ü. „ESTO“

Tallinn, Pikk t. 47. Kõnetr. 10-02.

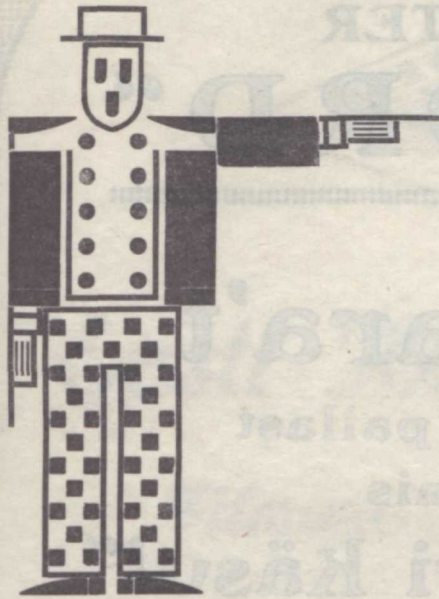
Rinult O.-Ü. „ESTOST“

ostab iga spordiharrastaja hooaja sporditarbeid.

Hinnad mõõdukad.

Kõige austusega **O.-Ü. „ESTO“.**

Asutatud 1907 aastal
Tööd väljanäitustel auhindadega kroonitud

VALIGE

J. & A. PAALMANN'I TRÜKI- JA KÖITEKODA

oma tööde valmistuseks ja
Teie võite kindel olla, et kõige
parema tööstuse asutuse
sellel alal olete leidnud.

ERIALA:

Aksidents-, värvi- ja noodi-trükk.

Tallinnas, Väike Karja tän. 12

Kõnetraat 8-86

KINOTEATER
„REKORD“

Lya Mara't

Teie kõikide pailast
näete filmis

„Pompadouri käsul“

25. novembril

kell 5

ESIETENDUS!

ÜLLATUS!

Richard Barthelmess
filmis

„Röövkallaletung
Virgiinia Postile“

Näidend kaugest Läänest.

Põnevam ja kaasakiskuvam kui
film Jukoni jääpankadelt

„TEE KAUGELE IDASSE“

Eesti National Film

Filmide tööstus

Kino Studio

Filmide lavastus

Filmide laen

*Uõtab välismailisi esitusi
oma peale ja annab oma
filmide esitusi väljamaale.*

Igasuguste järelepärimistega pöörda

Tallinna, Merepuiestee 15, k. 11.

Tel. 14-85.

!Esimene kord Eestis!

!Esimene kord Tallinnas

Täieline eeskava Eesti filmiteostest.

Filmidraama

„Mineviku varjud“

naljapilt

„Õnnelik korterikriisi lahendus“

Detsembri algusel kinokasvat

„Rekord'is“

Teaosades:

Hans Lauter, Eduard Türk, Klaara Kruus,
Ella Silber, Voldemar Toffer, Eduard Ruttoff,
Hans Jõgi, Edi Tütsep, Olga Lievonen, Mihkel
Lepper, Aleksander Lummer, Voldemar Step,
K. Raag ja teised.

Eesti National Film

filmide tööstus, Kino Studio,
Tallinnas, Merepuiesteel 15, k. 11.

Tel. 14-85.